

jeva podoba sploh ni mogla biti drugačna, kajti Homerjeva narava je vse-skozi dinamična: »die Natur Homers ist durch und durch dynamisch« (Schadewaldt).

Nasprotno pa je Prešernova podoba žetve izrazito statična; ni naključje, da je tukaj v treh zaporednih verzih trikrat glagol »ležati« (vv. 74—76). Dinamika krvave bitke se poleže v statiki zadnje podobe in tako je skoraj neopazno narejen prehod od razgibanih tercin k mirnejšim oktavam samega »Krstak«. Tudi statiko te podobe je Prešeren izrazil na zunaj. Če je glagol nosilec dinamike, tedaj je samostalnik nosilec statike v stavku; kakor so v rimah prve podobe sami glagoli, tako so v rimah druge podobe, pa tudi sledečih verzov, sami samostalniki: trope, pšenice, kope, polovice, malike, lice.

Seveda je mogoče, da je bila Prešernu prispodoba z žetvijo znana tudi od drugod, n. pr. iz slovenske narodne pesmi. Najdemo jo v pesmi »Alenčica, sestra Gregčeva«, ki se nam je ohranila prav v Prešernovi redakciji (Štrekelj SNP I, 1, str. 98):

Turčine seka vse okrog,
da tolko jih za njo leži,
ko snopja za ženjicami,
al drobne trave spod kosa...

Najdemo jo tudi v pesmi »Kralj Matjaž in Alenčica«, ki jo je Prešeren prav tako brez dvoma poznal, saj je bila natisnjena v IV. zvezku »Kranjske Čbelice« v Kastelčevi redakciji (Štrekelj SNP I, 1, str. 9).

Poleg tega je bil Prešeren seveda pesnik, poln ustvarjalne fantazije, tako da mu ni bilo treba za vsako prispodobo hoditi ravno »naposodo«: mogoče je, da so vse te paralele zgolj slučajne.

Mogoče pa je — in to se mi zdi tudi najbolj verjetno — da je Prešeren, ki so se mu njegove lastne strune zdele »preslabe peti boje vam sloveček«, preden se je lotil opisa krvavih bojov v Uvodu h Krstu, še enkrat prebral nedosegljivo mojstrovino v opisovanju bojov — XI. spev Iliade. *Kajetan Gantar*

O NERABNEM IZRazu *GORSKA PALICA

Kolikor vemo, se je pojavila do zdaj beseda *palica* -e ž samo enkrat v slovenskih virih kot izraz, ki naj simbolično pomeni oblast oziroma območje oblasti. V »dolžnem listu« z dne 15. aprila 1630, ki ga je objavil in ocenil *Vatroslav Oblak* v svoji razpravi *Trije rokopisi slovenski*, LMS 1887, str. 313, zastavlja kupec Jurko Jagodič v varstvo kupnine kupljeni vinograd in vrhu tega še svoja dva stara vinograda, »katery aden y ta drugy fe Vgory Werzhizah pod *palico Nemshke Hifhe Vmetliky* aden pollag Lukefha Jagodizha ino mathye Telhaka Vinogerdou Lelhezhy a ta drugy ie pollag martina Heruata Vinogerdta tudj lelhezh«. Z besedami »pod *palico* Nemške hiše v Metliki« je v tem zastavnem pismu izraženo, da sta vinograda, ki ju ima kupec Jurko Jagodič še od prej, v vinski gori, imenovani Vrčice, ki je *pod oblastjo Nemškega viteškega reda v Metliki kot gorske gospoščine*. Jezik dolžnega lista je označil V. Oblak za belokranjščino, pomešano s kranjščino in hrvaščino.

Pod vplivom te belokranjske listine je pokojni profesor *Metod Dolenc* v svojih spisih o gorskem pravu zelo rad rabil besedo *palica* -e ž kot strokovni izraz, ki v prenesenem pomenu zaznamuje oblast, s časom pa jo je, okiteno s prilastkom, potrdil za edino pravišnji strokovni izraz gorskega prava kar v dveh oblikah: najprej v obliki **gorska palica*, pozneje pa včasih tudi v obliki **vinogorska palica*. V obliki **gorska palica* se ta termin širi in preti vdreti tudi v leposlovje.

Pri južnih Slovanih ne najdeš slovarja, ki bi poznal besedo štap -a m ali besedo *palica* -e ž kot izraz, ki simbolizira pojem oblasti. Med slovenskimi slovarji se je tega vprašanja nekoliko dotaknil Wolfov slovar (II, str. 1526), toda le tako, da je nemška rečenica »unter Eines Stabe stehen« pravilno prevedena z besedami »*biti pod oblastjo (tudi sodno oblastjo) kogar*«. Mat. Cigale je s tem izrazil, da pomeni Nemcem beseda *Stab* simbolično tudi

oblasti, zlasti sodno oblast, da pa Slovencem beseda palica ne pomeni oblasti. Raziskave v področjih zgodovine prava in narodopisja potrjujejo Cigaletovo mnenje, saj dovoljujejo sklep, da izraz palica kot simbol ne zbudi v slovenskem človeku predstave o sodnem oblastvu, sodni pravici in sodečem sodniku, marveč le predstavo o izvršbi in izvršilnih organih, o biriču z baldo ali pālčarju oziroma pālčúrju, namreč o tistem redarju, ki je po Kaspretovem opisu s krepeljo v rokah simboliziral policijski red in prisilno izvrševanje. Zato ne govori Slovenec nikoli o palici kot simbolu sodniške oblasti. Kadar gre za nemški strokovni izraz *Gerichtsstab*, se pravi za ime predmeta, ki ga je sodeči sodnik držal v svojih rokah, Slovenec ne govori o sodni palici, temveč o *sodniškem žezlu*. To pa ni posebnost slovenskega izrazoslovja, marveč gre za stvar, ki je značilna za vse slovanske jezike. Zagrebški Narodni muzej hrani »*žezlo zagrebačkog suca iz doba Leopolda II*«. Simbol mestnega sodišča nazivljejo Hrvatje vobče »*žezlo varoškoga suda*«. Čehi pravijo sodniškemu žezlu *právo*.

Pisec dolžnega lista iz leta 1630 je dobesedno poslovenil nemško besedo *Stab*, ne da bi se bil sploh zavedel, da beseda palica Slovencem ne more pomeniti oblasti. Prevod nima prav nobenega izrazoslovnega pomena. V slovenskih virih je brez števila takih spodrsrljajev, ko so pisci, zlasti če niso bili Slovenci, storili podobne nerodnosti, ker niso bili dovolj večji slovenskega jezika. Arhaični neologizem *palica, ravno tako tudi novinka *gorska palica in njeno inačico *vinogorska palica moramo brez prizanašanja iztebiti iz slovenskega izrazoslovja, ker so brezpogojno nerabni izrazi. Namesto »pod gorsko palico«, kakor se je navadno izražal Metod Dolenc, moramo reči *pod gorsko oblastjo*, *pod gorskim gospodom* ali *pod gorsko gosposko*. Strokovni izraz gorska oblast zaznamuje skupek prerogativ, ki pristojajo gorskemu kot sodobnemu gospodu: strokovni izraz gorski gospod je občno ime nosilca gorske oblasti: strokovni izraz gorska gosposka je skupno ime za gorska oblastva vobče ali tudi le za gorska oblastva prve stopnje. Kadar gre pa za simbol sodne oblasti iz leta 1630, zgolj za to, da se zaznamuje območje gorske sodne oblasti oziroma gorskega gospoda ali gorske gosposke, tedaj bi zadostoval in celo boljše ustrežal izraz *v gorski gosposčini*, konkretno n. pr. v kostanjeviški, soteški, žužemberški gorski gosposčini ipd. Kadar gre pa za simbol sodne oblasti pri Nemcih, namreč za predmet, ki ga je v minulih časih držal v rokah sodnik, dokler je razpravljal in sodil na pravnem dnevu, takrat smo dolžni uporabiti izraz *žezlo -a* s in reči *žezlo gorskega sodnika*, kolikor je bil ta nemški pravdnopravni običaj uveden tudi na gorskih pravnih ozemljih.

Beseda palica = *Stab* ni edini germanizem, ki ga je zakrivil sestavljalavec dolžnega lista iz leta 1630. Cela vrsta izrazov je, ki dokazujejo, da jih je pisec koval po nemško zanošenih pojmih, n. pr. Nemška hiša namesto Križatija (Novo mesto) ali Križanke (Ljubljana); dalje dolžni list: šreber od lista; služeči podložnik; dobro rojena in visoko spoštovana gospa Suzana vdova Jurašička itd. Dolžni list je izrazoslovno pomemben zaradi pravnih izrazov »gorska gosposčina« ter »župan in goršek bodoč tisti gori in vinogradom«; vse drugo pa terminološko ne pomeni čisto nič, ker so vse samo nepravilni germanizmi.

Francè Goršič

TRI ZNAMENITOSTI S KALOBJA PRI CELJU

Kar z vlaka se vidi južno od Šentjurja pri Celju Kalobje. Hribovit svet v povirju Voglajne kaže severno stran proti železnici med Celjem in Groblenim, kjer na vrhu stoji cerkev, ob njej pa znamenito, daleč vidno drevo. Vrh ima 621 m nadmorske višine, tja se pride tudi po 2 km dolgi cesti, komur ni mogoča pot naravnost proti vrhu. Pobočje je gozdnato, kmetovalci se ukvarjajo z gozdarstvom in vinogradništvom. Ob vodi je nekaj mlinov in žag. Kalobje je izredno ugodna razgledna točka, kakor so jugovzhodno od Celja še Svetina in Št. Rupret (Breze) zahodno in Žusem vzhodno od Kalobja. Poleg lepega razgleda ima Kalobje še tri kulturnozgodovinske znamenitosti, ki jih je treba poznati.